

Nr 275.

Av herr **andre vice talmannen Österström**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 177, angående anslag för budgetåret 1941/42 till folk- och småskoleseminarier m. m.

I Kungl. Maj:ts proposition, nr 177 (sid. 42 ff.), föreslås bland annat, att ett anslag av 30 000 kronor skall utgå till anordnande av feriekurser för folk- och småskollärare. Det finns intet att erinra mot ett anslag till sommarkurser. Allenast vore det önskvärt få fastslaget, att så stor del av anslaget må komma småskollärarinnorna till godo, som motsvarar deras numerär, och att Norrlands lärare må erhålla mer än sin siffermässiga andel.

En sommarkurs kan dock icke ersätta en längre kurs under pågående skoltermin. Sommarkurserna få sin prägel av ett undervisningsämne eller två. Under terminskurser kan en mer allmän översyn av skolarbetet uppnås. Övningsskolan och andra skolor erbjuda väsentliga studiemöjligheter, som i ferietid icke stå till buds. För den lärare, som i många år termin efter termin undervisat utan tillfälle till att åhöra andra lärares lektioner, är auskultering, belyst av lektioner i undervisningsteori och beledsagad av diskussioner, en mycket givande fortbildningsform.

En 17 veckors kurs vårterminen 1942 bör anordnas vid småskoleseminariet i Härnösand, och jag åberopar såsom stöd för denna mening skolöverstyrelsens förslag till kurser för småskollärarinnor, återgivet i propositionen. Skolöverstyrelsen beräknar anordningskostnaderna till 700 kronor; jag anser, att kursen i Härnösand kan anordnas för 500 kronor. Såsom i propositionen meddelas, hade för vårterminen 1940 varit planerade tvenne kurser, vilka inhiberades. Den ena av dessa var tilldelad Härnösand. De skäl, som tidigare föranledde riksdagen att besluta om anslag till här avhandlade fortbildningskurser, föreligga alltjämt: obygdslärarinnornas ställning allmänt sett har icke blivit mindre påfrestande i en kristid som den förhandenvarande. Ett skäl har tillkommit, i det att rationaliseringsåtgärderna lett till försämrade skolformer, vilket påkallar arbetskraftens omskolning. Arbetslösheten bland småskollärarinnorna är sedan gammalt ett övertygande skäl till att anordna terminskurser. Bland härnösandsseminariets f. d. elever synes arbetstillgången icke vara särskilt dålig — enligt arbetslöshetsundersökningen 15 mars 1941 voro inalles nio av examinanderna från åren 1938, 1939 och 1940 utan anställning. Men skolöverstyrelsen bebådar ökad arbetslöshet. Den bästa hjälp, som kan bringas, är att arbetstillfällen beredas, och detta sker, om i tjänst varande småskollärarinnor givas ledighet för att bevista fortbildningskurs. Med tanke på de summor, som utgå till bekämpande av arbetslösheten på allmänna arbetsmarknaden, må det före-

slagna anslaget till fortbildningskurs sägas vara en mycket ringa skärv till att motverka arbetslösheten inom en medborgargrupp, som utför en samhällelig uppgift av stor betydelse. Att Norrland framför andra landsändar gör anspråk på fortbildningsanslag torde icke behöva närmare motiveras. Önskvärdheten av att en fortbildningskurs förlägges just till Härnösand framhålles riktigt i en skrivelse, som domkapitlet i Härnösand den 13 april 1938 avlät till skolöverstyrelsen, av vilken skrivelse avskrift här bifogas. Utöver vad i domkapitlets skrivelse framhålles, tillkommer för 1942 önskvärdheten av att seminariets lärare fullt utnyttjas; av norrlandsseminarierna är det blott Härnösands, som under 1941/42 icke har någon elevklass. Den tillgång på lärarkrafter, som vid Härnösands seminarium uppstår, bör icke lämnas outnyttjad. Jag har för övrigt ingenting emot att även vid annat seminarium någon terminskurs anordnas, men jag nöjer mig med att föra Västernorrlands talan.

Skolöverstyrelsen skriver, att de tidigare kurserna givit goda resultat och varit synnerligen uppskattade. Så förhåller det sig. Statskontoret är illa underrättat, då detta ämbetsverk gör gällande, att »de med den föreslagna kursverksamheten förbundna kostnaderna för statsverket icke stå i rimlig proportion till de resultat, som kunna ernås genom denna verksamhet». I själva verket torde ytterst få exempel kunna uppvisas, då med ett så blygsamt statsanslag så lyckliga resultat uppnåtts. Hur verkligt betydelsefulla dessa kurser varit, veta måhända blott de personer, som varit i saken direkt engagerade. Jag har haft tillfälle att taga del av ett antal privatbrev från deltagare i Härnösands fortbildningskurs 1938; breven uttrycka en livlig tacksamhet för vistelsen vid seminariet. Jag inskränker mig till att citera två: »Kursen ingav mig nytt levnadsmod, när jag var nära att tröttna av ensamhet.» »Kursen var för mig och säkert för de flesta av stor betydelse. Inte så att den förskaffat mig någon bättre plats eller några sådana fördelar. Jag sitter alltfort i en mindre folkskola i en liten skogsby utan kommunikationer. Men självförtroendet och tron på att ens gärning ändå har någon betydelse växte under kursen, och det har sedan varit lättare att orka arbeta. Det är synd, att inte alla lärarinnor, som verka under ogynnsamma förhållanden, kunna få deltaga i en sådan kurs. De korta sommarkurserna kunna aldrig bli av samma betydelse.»

Den av domkapitlet åberopade skrivelsen från härnösandskursens deltagare innehåller övertygande uttryck för samma mening som i de av mig citerade breven. 17-veckorskursernas rekrytering har delvis varit en annan än sommarkursernas, i det att icke få deltagare varit hustrur och mödrar, vilka tidigare av arbete i hemmet tvingats att avstå från att delta i kårens kurser och möten; genom att bära dubbel arbetsbörda ha dessa lärarinnor i hög grad gjort rätt för en uppmuntran, och de ha väl behövt hjälp till förnyelse av yrkesskickligheten.

Till kursen i Härnösand 1938 anmälde sig 105 sökande, varav 15 antogos.

Lärarinnor, som ingåvo ansökan till den sedermera inhyrde kursen 1940, ha begärt att få ha sina ansökningshandlingar liggande kvar i väntan på att den en gång beslutade kursen måtte komma till stånd. Med korta mellanrum inkomma till seminariet förfrågningar om huruvida någon terminskurs är att vänta. Riksdagen bör icke svika förväntningarna.

Denna min framställning kan sammanfattas sålunda: det anslag, jag begär till en fortbildningskurs, skulle befrämja undervisningen i de skolor, varest sådant främjande är mest behjärtansvärt, det skulle motverka arbetslösheten bland småskollärarinnorna, och det skulle bidra till att seminariets lärarkrafter bleve fullt utnyttjade.

På grund av vad jag anfört får jag hemställa,

att av det anslag, 30 000 kronor, som enligt Kungl. Maj:ts proposition, nr 177, bör anvisas till fortbildningskurser för folk- och småskollärare, må 500 kronor utgå till en 17 veckors kurs av den typ, skolöverstyrelsens förslag gäller, att anordnas vårterminen 1942 vid småskoleseminariet i Härnösand.

Stockholm den 17 april 1941.

Ivar Österström.
